

jog feljegyzés, esetleg alzálogjog bekebelezés, nem bír ugyan azzal a konstitutív hatállyal, hogy a hitelezőnek a többi hitelező rovására a bekebelezett jelzálogjogban az őt aránylagosan megillető összegnél nagyobb kielégítést biztosítson, mégis vigyázni kell úgy a tkvi gondviselőnek, mint a többi érdekelt hitelezőnek, mert a sorrendi tárgyaláson, illetve a tkvi gondviselő javára eszközölt bekebelezésre sorozott összeg felosztásánál, az ily téves határozatokból kifolyólag a legnagyobb nehézségek, érdekösszeütközések állhatnak elő.

Dr. Nyulászi Alajos.

Quasi örökösödés. Néha nagyon nehéz megkülönböztetni az örökjogi természetű juttatást a halál által esedékessé váló, mégis inter vivos tartozástól. A disztinkció nem csupán elméleti. Olyan gyakorlati problémák fűződnek hozzá, mint: a végrendeleti forma megkívánása (ami persze csak akkor fontos, ha ex negotio, nem ex lege járó tartozásról van szó); örökösödési illeték; kötelesrész vagy törvényes örökrész kiszámítása; van-e jelentősége kitagadásnak, érdemtelenségnek; az örökjogi címen kapott juttatás felel az örökagyó hitelezővel szemben, az élők közötti, szabályként nem; az örökjogi címen való juttatásra nézve általában a végrendelezési szabadság elve áll, irányadó elvileg a végrendelező *egyoldalú* akarata, amelynek folytán a juttatás rendje és mértéke eltérhet akár a törvény, akár a végrendelező korábbi akaratkijelentésében megszabottól; az inter vivos juttatásnál ezzel szemben a pacta sunt servanda szabálya alkalmazandó, amely a felek kezét sokkal jobban megkötí.

Az első fogalmi megkülönböztetés az, hogy az örökjogi juttatásnál a juttatottnak *túl kell élnie* az örökagyót. (Ezért nem örökjogi juttatás a halál, mint a házasságot megszüntető tény által esedékessé váló közszerzemény, visszajáró hozomány, hitbér, amelyet az elhalt feleség helyett örökösei kapnak.) Az özvegyi, vagy áranyugdíjnál, a társadalombiztosító intézettől, vagy magánjogi alapon arra kötelezettől halál esetére járó baleseti kártérítésnél, a meghatározott személy javára kötött és halál folytán esedékessé vált életbiztosításnál, ez a kritérium már nem segít. (Az életbiztosítási összeg egy szempontból mégis hasonlít az örökjogi juttatáshoz: a vagyónátruházási illetéktörvény 75. §-a szerint utána örökösödési illeték jár) Az elvi megkülönböztetés ezekben az esetekben az lehetne, hogy az örökös az *örökagyó jogán*, az inter vivos hitelező saját jogán kapja meg azt, amit kap. Ez azon-

ban inkább érzékeltetés, semmint precíz körülírás; a helyes válasz az, *hogy nem lehet örökjogi jogcímen járó juttatásról szó, ha az elhalt vagyonában nem volt meg az, amit a jogosult a halála után megkap, és amely formában azt megkapja.* A nyugdíj, baleseti kártérítés, életbiztosítási összeg az elhalt életében annak vagyonában nem volt meg, legfeljebb — az esetek egy részében — oly váromány alakjában, amely a halál utáni megjelenési formától teljességgel eltér.

Mindezeket az általánosan ismert elveket és példákat csak azért hozom fel, hogy ezek révén megkísérlek megvilágítani egy-két olyan jogszabályt, ahol kétes lehet az, vajjon az azokkal szabályozott juttatás örökjogi természetű-e vagy sem?

1) A munkaügyi rendelet 11. §-a szerint végkielégítés jár — a többi törvényes előfeltétel fennforgása mellett — ha a szolgálati viszony nem a munkavállaló végességéből szűnt meg. Jár tehát akkor is, ha a szolgálati viszonynak a munkavállaló halála vetett véget. A rendelet 12. §-a az alkalmazottat megillető végkielégítésről az alkalmazott elhalálozása esetén akként rendelkezik, hogy azt — az ott meghatározott sorrendben — az alkalmazott rászoruló házastársa, kiskorú gyermekei, szülei vagy nagyszülei kapják meg. A szakasz szövegezése homályos, mert nem tűnik ki világosan, vajjon már a munkavállaló életében megszülemlett végkielégítési igény átszállásáról, vagy arról az esetről van-e szó, amidőn a végkielégítés adásának kötelezettsége, az alkalmazott halálával áll elő. Az előbbi esetben ez a rendelkezés örökjogi természetű volna; ebben az esetben úgy hiszem, hogy az itt megállapított jogutódlási rendben a munkavállaló végintézkedéssel sem változtathatna. Ha ellenben a rendelet arra a végkielégítésre gondol, amely az alkalmazott halálával válik esedékessé, úgy nézetem szerint a szabály nem örökjogi természetű. Különösen következik ez abból, hogy a rendelet a családtagok *rászorultságára* helyezi a súlyt.

2) Az 1927:XXI. t.-c. 46. §-nak 7. bekezdése szerint: „A biztosított, illetőleg a családtag elhalálozása esetében a táppénznek, a terhességi, gyermekágyi és szoptatási segélynek lejárt részleteit a biztosítottal, illetőleg a családtaggal egy háztartásban élt családtagok a következő sorrendben igényelhetik: a házastárs, a gyermek, az unoka, a szülő, a nagyszülő, a testvér.“ Nyilvánvalóan örökjogi rendelkezés, minthogy az említett járandóságokra való igény az elhalt életében már fennállott és így az ő vagyonában megvolt. Speciális törvényes örökösödési renddel állunk szemben, amelyen

érzésem szerint végintézkedéssel sem lehet változtatni. A törvény 54. §-a szerint a munkásbiztosításból járó segélyek lefoglalhatatlanok és így az örökhagyó hitelezői még az örökhagyó életében sem nyulhatnak hozzá; nézetem szerint nem tehetik ezt az örökhagyó halála után sem. Példa arra, hogy elképzelhető örökösödés anélkül is, hogy annak tárgya az örökhagyó hitelezőinek felelne.

3) Az 1900: XVI. t.-c. — a gazdasági munkás és cselédségélypénztárról — 10. §-a megállapítja azon hozzátartozók körét, akik a törvény által a tag családjának jutandó segélyekre igényt tarthatnak: felerészben a házastárs, felerészben — fejenként egyenlő részben — a gyermekek. Ha nincsenek gyermekek, jogosult kizárólag a házastárs; ha nincs házastárs, jogosultak kizárólag a gyermekek. A meghalt gyermek helyébe annak gyermekei lépnek. A tag közokiratban a részesedés *arányát* — tehát nem *rendjét* — másképen is megállapíthatja. A szakasz 4. bekezdése azonban epressis verbis kimondja, hogy „a családnak járó segély hagyaték jellegével nem bír.“

Dr. Vági József

A tulajdonjog-fenntartásos ügyleteket érintő kérdések.

Már az utolsó békeévek nehéz gazdasági helyzete is, de még inkább a már évek óta tartó gazdasági depressio arra kényszerítették az eddig készpénz vagy rövid lejáratú hitelre dolgozó azon nagyobb vállalatokat, amelyek ügyleteiket a közvetlen fogyasztóval bonyolították le, hogy áttérjenek az u. n. részletügyletekre, mert a középosztály, de a társadalom egyéb rétegeinek árufelvevőképességét, csak így tudták a maguk számára biztosítani. Ezen vállalatok azután vevőikkel szemben anyagi biztonságuk megóvása érdekében, az eladott árura nézve a vételár teljes kiegyenlítéséig, a tulajdonjogot okiratban a maguk javára fenntartották.

Az elgondolás, melyet bizonyára a külföldi — nyugati — államok vállalataiból vettek át, sikerültnek minősíthető, mert egyrésztől biztosítani tudták üzleti forgalmuk continuityát, másrésztől a fenntartott tulajdonjog folytán az üzleti veszteségeket illetőleg bizonyos fokig biztosították magukat.

Amde megfeledkeztek arról, hogy míg nyugaton a tulajdonjog-fenntartásos ügyletek legnagyobb részét lételes törvényekkel nyertek szabályozást, addig ez nálunk eddig még nem történt, minélfogva a gyakorlatban sokszor igen hosszadalmas peres eljárás után tudták és tudják csak a veszett fejszének nyelét, — magát az eladott árut visszaszerezni.

Mert mi is a helyzet a mai joggyakorlat alapján?